

УДК : 141.7:316.421:316.32(477)

ПАНАСЕНКО С.В.
асистент кафедри соціології
Запорізький національний університет
(Запоріжжя, Україна) lanalevada@ukr.net

ПОДІЄВІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена вирішенню актуального завдання пошуку шляхів розвитку українського суспільства. Задля цього відповідно до поставленої мети досліджуються подієві сценарії розвитку України на етапі її трансформації. Здобутком автора є аналіз екстернального, інтернального, інерційного, нестабільного та сценарію розпаду в Україні у діалектиці внутрішнього-зовнішнього, віджилого та нового, громадянського суспільства і держави. Реалізація оптимального для України сценарію розвитку потребує узгодженої взаємодії суб'єктів соціальних подій.

Ключові слова: соціальна подія, сценарій розвитку, екстернальний, інтернальний, нестійкий, розпад, інерційний, аттрактор.

Вступ

Постановка проблеми. За даними Звіту ООН, «країни, що домоглися успіху в ініціюванні зростання і доданні йому стійкого характеру в плані доходу і людського розвитку, не дотримувалися якогось одного простого рецепту. Стикаючись із різними викликами, вони застосовували диференційовані політичні заходи, що стосуються ринкового регулювання, сприяння експорту, промислового розвитку та технологічного прогресу» [1, с. 5]. Саме тому, досліджуючи, можливі перспективи українського розвитку, ми не сподіваємося на можливість знайти вирішення всіх наявних проблем у вигляді готової моделі розвитку, натомість, більшою мірою доведеться орієнтуватися на пошук і оптимізацію потенційно можливих векторів. Аналізуючи діяльність політичних еліт в Україні, М. Михальченко та В. Андрущенко доходять вагомому умовиводу, про те, що «у 1992-2011 роках, так і не була вирішена теоретична проблема: якому шляху політичних змін – революційному, трансформаційному або модернізаційному – віддає перевагу Україна» [2, с. 534]. Дійсно, до сьогодні, навіть на тлі гострих масштабних протиріч в українському суспільстві, розколу між населенням та формальною владою, питання все лишається відкритим і потребує відповідного рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що дискутуються різні сценарії та вектори можливого розвитку України. Так, на основі аналізу двадцятирічного досвіду незалежності нашої держави, визначено «сім моделей теперішньої ситуації в Україні: держава без національної ідеї та загальної самосвідомості; країна у незавершеному перехідному періоді; занепад суспільства; розділене суспільство; Україна як

колонія або «дикий капіталізм»; постколоніальне та пост-геноцидне суспільство; прикордонна держава» [3, с. 2]. Проте серед наведених перспектив яскраво вираженим є зміщення до негативних сценаріїв майбутнього України, які дійсно представлені достатньою кількістю варіантів. Натомість, не простежуються моделі, пов'язані із формуванням позитивних сценаріїв, скажімо, завершенням перехідного періоду, функціонуванням життєздатної національної ідеї, розквітом і консолідацією українського суспільства. Спираючись на здобутки дослідників: В. Андрущенко, В. Бега, М. Михальченка, М. Лепського та ін. і доробок із вивчення феномена соціальної події, виконуваного автором, проведемо дослідження сценаріїв розвитку України, необхідність якого обумовлена актуальною потребою українського суспільства у розвитку суб'єктності у світовому просторі як формування спрямованості діяльності держави та громадянського суспільства на соціальні події розвитку.

Мета статті – дослідити подієві сценарії розвитку України на етапі її трансформації.

Обговорення проблеми

Припускаємо, що кожен із можливих сценаріїв пов'язаний із настанням знакових соціальних подій, що обумовлюють спрямованість на відповідний вектор розвитку. Як свого часу зазначав Д. Писарев: «очевидно, що кожна велика історична подія відбувається або тому що народ її прагне, або тому, що народ не може їй перешкодити», при цьому «будь-яка історична подія, яку дійсно варто називати і визнавати великою, здійснюється або на шкоду народу, або на його користь» [4, с. 303]. Особливо гостро актуалізується вивчення комплексного вектору розвитку України чи то у тяжінні до Європейського, чи то до Євразійських світових компонентів із визначенням можливих моделей розвитку для кожного із потенційних сценаріїв. Виходячи з діалектики зовнішнього-внутрішнього, можливими сценаріями розвитку є ті, що спрямовані або на домінацію зовнішньої співпраці та пошук масштабних суб'єктів (екстернальний сценарій), або на внутрішній розвиток держави, концентрацію діяльності суб'єктів соціальних подій розвитку в межах країни (інтернальний сценарій). За даними аналітичного огляду «Майбутнє України», підготовленого у 2012 році Інститутом світової політики (м. Київ, Україна) і Гаазьким центром стратегічних досліджень (м. Гаага, Нідерланди) за методологією «Metafore», «більшість досліджень у сфері передбачень як англійською, так і українською мовами розглядають зовнішні рушійні сили як головний чинник, що впливатиме на майбутнє України» [5, с. 13], головним чином це стосується впливу ЄС і Росії. Разом з тим, «і україномовні/російськомовні, і англійськомовні дослідження приділяють суттєву увагу внутрішнім рушіям. Відповідно до них бажання політичної еліти і структурні реформи стануть головним рушієм майбутніх процесів в Україні» [5, с. 15]. Отже, обидва вектори розвитку мають належне підґрунтя і рушійні сили для реалізації. Розглянемо детальніше кожен з них.

Один із варіантів **екстернального сценарію** – *європейський*, за яким Україна розглядається як частина Євросоюзу, що потребує взаємодії суб'єктів соціальних подій, пов'язаних із подальшим входженням нашої держави до Європейського союзу як локального або ресурсного суб'єкта. Хоча такий сценарій є одним із пріоритетів державної політики, його обмежуючим чинником є необхідність внутрішньої цілісності в Україні, що нині знаходиться під загрозою. Відповідно до основних положень системного підходу, зв'язки всередині цілого завжди мають бути сильнішими, ніж зв'язок із зовнішнім середовищем. Проте нині ми спостерігаємо розриви внутрішніх зав'язків спочатку по відношенню до Криму, а надалі і по відношенню до Луганської і Донецької областей. По відношенню до цих складових нашої держави постала свого роду «стіна» контривентів. Відповідно до цього вагомого обмеження, за умов реалізації інтернального сценарію, можливою є низка ускладнень іншого масштабу, серед яких війна стандартів, у тому числі стандартів життя, адже керівні системи цієї нової цілісності, частиною якої стане Україна, будуть нав'язувати своїм складовим власні стандарти, що особливо небезпечно в ситуації нестабільності власної системи цінностей.

Культурні протиріччя в таких випадках, як правило, обумовлюються протистоянням традицій корінного населення та біженців. В Україні як і в сучасній Європі можливе формування культурних локусів, що породжує проблему опору культурних цінностей. Реальною варіацією такого сценарію є перспектива створення Молодої Європи – коаліції України з Польщею та Литвою, що розглядається як можливість протистояти Старій Європі. Домінація екстернального сценарію означає відкритість кордонів, що є загрозою для «вимивання» українських висококваліфікованих кадрів. За таких умов імовірно високим стане процент переселенців та концентрація переселенців у великих містах, тенденція до чого вже є і нині. Протилежним вектором розвитку зазвичай розглядався *євразійський* варіант екстернального сценарію, який асоціювався здебільшого з проросійським його варіантом шляхом укладення Митного союзу, що до сих пір обумовлювався тісними взаємозв'язками країн колишнього СРСР, особливо в цілісності економічно-промислового комплексу і відповідними високими об'ємами продажів між державами.

Такий варіант розвитку подій означав би для України перетворення на ресурсний суб'єкт по відношенню до Росії, з нав'язуванням проросійської ідеології та відходом від національної ідеї. Звичайно, все це викликало і викликає внутрішній опір значної частини населення України. В. Таран, критично переосмислюючи перспективи україно-російських відносин, звертає дослідницьку увагу на «кризу в Україні концепції української національної ідеї та відсутність зрозумілої і послідовної державної ідеології, користуючись якою Росією «в масову свідомість українців «вбиваються» ідеологічні конструкції, що розмивають українську національну свідомість у напрямі «спільноросійської» (спільнослов'янської) ідентичності» [6, с. 67].

Така ідеологічна пропаганда з боку Росії врешті обумовила перехід до фази війни і діалектики центру-периферії та появи не лише сепаратизму, а іредентизму, як вияв бажання частини українського населення приєднатися до іншої держави, Росії. Такий іредентичний сценарій було реалізовано у березні 2014 року під час анексії Росією Кримського півострова.

Твердження М. Михальченка і В. Андрущенка стосовно того, що «в Україні досить скептиків щодо успішності повноцінної модернізації на тлі ціннісно-цивілізаційного розколу суспільства, лімітрофного стану держави (проміжного між ЄС і Росією)» [2, с. 534] неабияк актуалізується на тлі соціальних подій розвитку, які відбувалися під час протистояння прихильників Євромайдану та Антимайдану, і соціальних подій руйнування, які відбуваються в Україні нині, між представниками східних регіонів, що підтримують ідею існування ДНР та ЛНР, і українськими військовими та більшою частиною українського населення, що прагнуть зберегти цілісність держави. Проте розкол України за цими двома векторами не виник щойно, налічуючи свою явну історію ще з президентських виборів 2004 року, коли вперше яскраво виявилася прихильність західних і північних регіонів нашої держави до євроатлантичного шляху розвитку та натомість проросійського спрямування східних і південних регіонів. З іншого боку, на думку М. Михальченка, власне сама роль української цивілізації, яку дослідник характеризує як регіональну, полягає в тому, щоб бути своєрідним «мостом» між європейською і євразійською цивілізаціями. Проте Україна все ще лишається в перехідному стані, виконуючи роль лімітрофу, тобто є «санітарною», прикордонною зоною між країнами Європи та Росією [7, с. 239]. Отже, абсолютизація екстернального сценарію розвитку України негативно відобразиться на цілісності всередині країни, що нині знаходиться у стані нестабільності і потребує збереження. Проте внутрішня криза свідчить не лише про проблеми, за умов урахування діалектики внутрішніх і зовнішніх джерел розвитку вона є підґрунтям для можливого розвитку суспільства.

Саме такі сподівання ми покладаємо на **інтернальний сценарій**, що можливий за умов концентрації на проекті розвитку через українську ідею, національні інтереси, розвиток і формування альянсів, кластерів. Цікавим у дослідницькому плані є приклад Сінгапура, що займає периферійне місцеположення, яке постійно відображалось на периферійності соціального розвитку цієї країни, проте невелика за розмірами країна в рекордні строки перейшла до фази стійкого розвитку шляхом зменшення суспільної ентропії, побудови цілісності через незалежність та набуття технологічно-виробничої центричності. Аналіз руху Сінгапура з третього до першого світу викладений засновником його розвитку в праці «Сінгапурська історія». Суть пройденого Сінгапуром шляху полягає у таких кроках: в урахуванні національних, а також релігійних і культурних особливостей через неоднорідне за відповідними етнічним складом та відповідними характеристиками населення; збереження в умовах економічного прогресу традиційних

культурних цінностей з неодмінним пріоритетом патріотизму. Не лише перед населенням країни була поставлена низка завдань, уряд також мав на меті відповідну згуртованість задля спроможності протистояти зовнішнім масштабним суб'єктам, впливу яких держава неодмінно зазнавала. Серед основних цілей, поставлених Ю. Лі Куаном, були членство в ООН, здобуття міжнародного визнання, разом з тим, забезпечення міцної оборони держави та подолання існуючих економічних проблем [8].

Отже, відповідно до простежених закономірностей моделі сінгапурського розвитку, важливий акцент вбачаємо в моментах згуртованості неоднорідного за складом і характеристиками населення. Крім того, вагомим є не лише внутрішня готовність країни до такого шляху розвитку, але й можливість одержати підтримку такої позиції від міжнародних суб'єктів. М. Михальченко, аналізуючи серед можливих варіантів подальших перспектив розвитку нашої держави «шлях в Європейське співтовариство», або «якусь форму інтеграції з Росією», найбільш пріоритетним та одночасно найскладнішим вважає необхідність «забезпечити гарантії незалежного розвитку, як від Заходу, так і від Росії». Звідси, «забезпечена міжнародним співтовариством позиція динамічної рівноваги між Сходом і Заходом» і є прикладом інтернального сценарію розвитку, «але для цього потрібна сильна демократична держава», а також «шлях докорінної перебудови економіки, політики, культури, освіти, науки, інформаційної сфери» [7, с. 242]. У такому разі необхідним є формування дієздатної стратегії розвитку та реалізація в політиці пріоритетів громадянського суспільства, що сприятиме діалектиці держави і громадянського суспільства. Абсолютизація інтернального сценарію розвитку України небезпечна закритістю держави. Прикладом такої закритості є Японія до середини ХІХ століття.

Спираючись на принципи синергетики, С. Кримський перестерігає стосовно того, що «відкриті системи саме завдяки їхній відкритості і, як наслідок, термодинамічній нерівновазі періодично потрапляють у смугу нестабільності, коли флуктуації, що постійно виникають, різко зростають і при ослабленні функціональних зав'язків у рамках системи як такої об'єктивно виникають різноспрямовані можливості її подальшого розвитку» [9, с. 107]. Необхідним є дотримання балансу між відкритістю та закритістю у розвитку суспільства. Розглядаючи сценарії розвитку в діалектиці віджила система – нова система, що формується, виділяємо інерційний та нестійкий сценарії.

Інерційний сценарій так званого «тупцювання на місці» характеризується відсутністю соціальних подій розвитку. Такий сценарій не є абсолютно безподієвим, проте соціальні події носитимуть негативний, деструктивний характер у разі загострення кризових тенденцій. Можливі перспективи розглянутих сценаріїв зберігаються, але лише до певних відчутних криз, адже основні протиріччя лишаються невирішеними. Відбуватиметься балансування між двома основними векторами:

європейським та євразійським. Хоча на тлі подій, що відбуваються в Україні з кінця минулого 2013 року, такий сценарій здавалося б можна вважати найбільш малоймовірним через наростаюче напруження як всередині країни, так і з боку інших держав, проте саме таким виглядає нинішня ситуація в державі. У будь-якому разі не йдеться про відсутність соціальних подій взагалі, а саме про відсутність подій, спрямованих на розвиток. Протиріччя, що особливо гостро постали перед українським суспільством, все ще не мають оптимального вирішення. Розуміння проекту розвитку так і лишилося в контексті екстернального проекту з орієнтацією на Європу.

Проте не виключаємо можливість **нестійкого сценарію** розвитку, що характеризуватиметься переходом від одного хаотичного стану до іншого (рух від одного дивного атрактора до іншого). Хаотичні стани обумовлюють хаотичні соціальні події. Внаслідок цього розвиток може відбуватися за двома векторами – формуванням нової системи на місці віджилої або у зворотному напрямку до деградації та архаїзації, а згодом до колапсу.. Проте навіть подібний сценарій може призвести до розвитку. Погоджуємося з точкою зору М. Лепського, на думку якого «суспільна практика демонструє, що не всі реформи та соціальні зміни є оптимізацією» [10, с. 301]. Дослідник розрізняє оптимізацію і деформацію як процес удосконалення, що відбувається також за рахунок деградації або руйнування. Так, деградація олігархічної владної системи в Україні призвела до масових протестів, що надалі відкривали перспективи кардинальної зміни вектору розвитку. Натомість, відбулася не зміна владної системи, а чергова зміна олігархів. Через це сценарій нестійкого розвитку шляхом побудови нової системи суспільних відносин ускладнено «застряванням» на фазі інерційно-олігархічного сценарію.

За даними, опублікованими в блозі газети «The Wall Street Journal» у 2011 році, вже на той час Україна займала доволі високі показники з індексом 68,2 (22 місце з 85) у рейтингу країн, де можливі спалахи протестних настроїв [11]. Розрахунки авторів даного переліку засновані на формулі, в основі якої три показники: індекс сприйняття корупції, який складає організація Transparency International, індекс розвитку людського потенціалу ООН та індекс Джині, який характеризує нерівномірність розподілу доходів у суспільстві. Отже, нестійкий сценарій розвитку обумовлюється не лише зовнішніми чинниками, але й станом основних його суб'єктів. **Сценарій розпаду** реалізується через настання масштабного контривенту, кризи, далі колапсу. Внаслідок здійснення такого сценарію відбувається гомеоклаз соціальної системи.

Цікаво, що, вивчаючи зворотний зв'язок як метод пояснення процесів, що відбуваються в структурі соціальних систем, С. Попов визначає «гомеостаз соціальних систем як наслідок домінування негативного зворотного зв'язку, гомеорез як сталий розвиток соціальних систем, детермінований позитивним зворотним зв'язком, гомеоклаз як мутація в системі саморегуляції соціального організму країни внаслідок суперечності

між позитивним і негативним зворотним зв'язком» [12, с. 226]. До сценарію розпаду можуть призвести невирішені проблеми і протиріччя українського розвитку. Наприклад, втрата російського ринку збуту означає необхідність пошуків нових контрактів для співпраці. Натомість закриття підприємств і заводів через відсутність подібних дій, спричинять посилення безробіття, збідніння населення, а надалі деградацію і криміналізацію значної частини суспільства. Р. Зекріст, обґрунтовуючи концепцію кризового сучасного розвитку, розглядає «пролонговану (креативну!) хаос-кризу» [13, с. 86], що згодом має перспективи трансформуватися в режим детермінованого хаосу. Натомість не кризи, а саме періоди спокою, повільного лінійного розвитку в постійному «кипінні» виступатимуть небажаними станами уповільнення [13, с. 87]. «Спектр розгортання подій в кризові моменти розвитку соціуму має три основні варіанти, навколо яких і зосереджуються всі можливі атрактори: консервація існуючого стану, поступальний і спадний рух. Останні два варіанти реалізуються у вигляді лінійних тенденцій, причому за кожним із них матеріальні та ідейні носії – різні класи і соціальні верстви, які змагаються між собою, щоб спрямувати ці тенденції згідно із своїми інтересами» [14, с. 253]. Відповідно атрактор консервації існуючого стану обумовлює функціонування інерційного сценарію, атрактор поступального руху можливий для реалізації екстернального та інтернального сценаріїв, атрактор спадного руху є характерним для нестійкого сценарію і, врешті-решт, може призвести до сценарію розпаду. З огляду на те, що ключовими суб'єктами протистояннями для України ми визначаємо діалектику держави та громадянського суспільства і протистояння олігархії та народу, теза В. Бежа про те, що різні соціальні суб'єкти намагаються спрямувати лінійні тенденції поступального і спадного руху у своїх інтересах, можливі різні режими реалізації сценаріїв – від неофеодального до режиму охлократії.

Висновки.

Діалектика зовнішніх і внутрішніх джерел розвитку обумовлює взаємодію суб'єктів соціальних подій за векторами інтернального та екстернального сценаріїв. У діалектиці віджила система – нова, що формується, виділяємо інерційний та нестійкий сценарії. Діалектичне протиріччя між державою і громадянським суспільством без налагодження ефективної взаємодії суб'єктів державного управління та інституцій громадянського суспільства становить загрозу встановлення як неофеодального режиму, так і режиму охлократії. Отже, проаналізовано такі події сценарії розвитку України: екстернальний (зосередження зусиль на міжнародній співпраці, пріоритет на взаємодію з масштабними суб'єктами світового розвитку, превалювання соціальних подій мета- та макрорівнів), інтернальний (концентрація на проекті розвитку через українську ідею, налагодження взаємодії суб'єктів соціальних подій навколо розвитку національних інтересів, вирішення внутрішніх протиріч, формування альянсів, кластерів), інерційний (відсутність соціальних подій розвитку,

домінування негативних соціальних подій, що тяжіють до загострення потенційних кризових станів, балансування між стійкістю і нестійкістю), нестійкий (перехід від одного хаотичного стану до іншого, що обумовлює хаотичні соціальні події) та сценарій розпаду (настання масштабного контривенту, кризи, далі колапсу, що призводить до гомеоклазу соціальної системи). Функціонування інерційного сценарію обумовлене атрактором консервації існуючого стану, реалізація екстернального і інтернального сценаріїв – атрактором поступального руху, для нестійкого сценарію і сценарію розпаду є характерним атрактор спадного руху.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку пов'язані з дослідженням детермінант оптимізації взаємодії суб'єктів соціальних подій розвитку в Україні на етапі її трансформації задля подолання негативних тенденцій, що мають місце нині.

Список використаних джерел

1. Резюме «Доклад о человеческом развитии 2013. Возвышение Юга: человеческий прогресс в многообразном мире» [Электронный ресурс]. – 2013. – 19 с. – Режим доступа: http://hdr.undp.org/hdr4press/press/report/hdr/russian/HDR_2013_summary_RU.pdf.
2. Михальченко Н. Украина разделенная в себе: от Леонидии к Виктории. Т. 2 / Н. Михальченко, В. Андрущенко. – К. : ИПиЭНИ имени И. Ф. Кураса НАН Украины, 2012. – 556 с.
3. Коростеліна К. Україна після 20 років незалежності: моделі розвитку, нарративи національної ідентичності та криза легітимності влади [Електронний ресурс] / Карина Коростеліна. Представництво Фонду Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі. – Режим доступа: http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/koros20_ukr.pdf.
4. Писарев Д. И. Социология / Д. И. Писарев // Антология мировой философии : в 4 т. Т. 4 : Философская и социологическая мысль народов СССР XIX в. / [ред. кол.: В. В. Богатов, Ш. Ф. Мамедов (ред.-сост. 4 т. и авторы вступ. ст.) и др.]. – М. : Мысль, 1972. – С. 293-309. – (АН СССР. Ин-т философии. Философ. наследие).
5. Україна в 20 років – куди йдемо далі? [Електронний ресурс]. – К. : Ін-т світової політики, Гаазький центр стратегічних досліджень, 2011. – 59 с. – Режим доступу: iwr.org.ua/img/Future_of_Ukraine.pdf.
6. Таран В. О. Перспективи української державності в контексті україно-російських відносин / В. О. Таран // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2012. – Вип. 51. – С. 65-73.
7. Михальченко Н. Украинская региональная цивилизация: прошлое, настоящее, будущее : монография / Николай Михальченко ; Нац. акад. наук Украины, Ин-т полит. и этнонац. исслед. им. И. Ф. Кураса. – К. : ИПЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2013. – 337 с.
8. Ли Куан Ю. Сингапурская история. 1965-2000 гг. : «из третьего мира – в первый» [Электронный ресурс] / Ли Куан Ю. – Режим доступа: http://modernlib.ru/books/ly_li_kuan/singapurskaya_istoriya_iz_tretego_mira_v_perviy/.
9. Кримський С. Б. Цивілізаційний розвиток людства / С. Б. Кримський, Ю. В. Павленко. – К. : Фенікс, 2007. – 316 с.
10. Лепський М. А. Взаємозв'язок оптимізму та песимізму: проблема соціальної перспективи : дис. ... доктора філос. наук : 09.00.03 / Максим Анатолійович Лепський. – Запоріжжя, 2006. – 414 с.

11. *Mattich A. Introducing the Revolting Index [Electronic resource] / A. Mattich // The Wall Street Journal. – Posted: February 25, 2011. – Mode of access: <http://blogs.wsj.com/source/2011/02/25/introducing-the-revolting-index>.*

12. *Бех В. П. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни : [монографія] / В. П. Бех, Ю. В. Бех, С. М. Попов ; за наук. ред. В. П. Бека ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Запоріжжя : Просвіта, 2012. – 571 с.*

13. *Зекрист Р. И. Детерминированный хаос – параметр порядка культуры будущего (бивалентность кризиса) / Р. И. Зекрист // Вестник Московского университета. Сер. 7. Философия. – 2011. – № 4. – С. 81-88.*

14. *Аутопоезис соціальних систем : монографія / [В. П. Бех та ін.] ; за наук. ред. В. П. Бека ; Мін-во освіти і науки, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 746 с.*

REFERENCES

1. *Summary of the «Human Development Report 2013. The Rise of the South: human progress in a diverse world» [Electronic resource]. – 2013. – 19 p. – Mode of access: http://hdr.undp.org/hdr4press/press/report/hdr/russian/HDR_2013_summary_RU.pdf.*

2. *Mikhalchenko N. Ukraine divided in itself : from Leonidia to Victoria. T. 2 / N. Mikhalchenko, V. Andrushchenko. – K. : IPIENI by I. F. Kurasa NAS of Ukraine, 2012. – 556 p.*

3. *Korostelina K. Ukraine after 20 years of independence : development models, narratives of national identity and crisis of legitimacy [Electronic resource] / Karina Korostelina. Friedrich Ebert Stiftung. Buro Ukraine und Belarus. – Mode of access: http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/koros20_ukr.pdf.*

4. *Pisarev D. I. Sociology / D. I. Pisarev // Anthology of world philosophy: 4 t. T. 4: Philosophical and sociological thought peoples of the USSR of the XIX century / [Edit. board: V. V. Bogatov, S. F. Mammadov (ed. and comp. by 4 t., and author of the introduc. article) and others]. – Moscow: Mysl, 1972. – P. 293-309. – (USSR Academy of Sciences. Institute of Philosophy. Philosophical heritage).*

5. *Ukraine is 20 years – where do we go from here? [Electronic resource]. – K. : Institute of World Politics, The Hague Centre for Strategic Research, 2011. – 59 p. – Mode of access: [iwpp.org.ua>img/Future_of_Ukraine.pdf](http://iwpp.org.ua/img/Future_of_Ukraine.pdf).*

6. *Taran V. O. Perspective of the Ukrainian state system in the context of the relations between Ukraine and Russia/ V. O. Taran // Humanities Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. – 2012. – Issue 51. – P. 65-73.*

7. *Mikhalchenko N. Ukrainian regional civilization : past, present, future: monograph / Nikolay Mikhalchenko ; Nat. Acad. Sciences of Ukraine, Institute of Political and Ethnic researches of the name I. F. Kuras. – K. : IPIEND of the name I. F. Kuras, 2013. – 337 p.*

8. *Lee Kuan Yew. The Singapore story : from third world to first [Electronic resource] / Lee Kuan Yew. – Mode of access: http://modernlib.ru/books/yu_li_kuan/singapurskaya_istoriya_iz_tretego_mira_v_perviy/.*

9. *Krymsky S. B. Civilizational human development / S. B. Krymsky, Y. V. Pavlenko. – K. : Feniks, 2007. – 316 p.*

10. *Lepskiy M. A. Interconnection between Optimism and Pessimism: Problem of Social Perspective : dissertation thesis for a doctor degree of Philosophical sciences : 09.00.03 / Maksym Anatoliyovych Lepskiy. – Zaporizhzhya, 2006. – 414 p.*

11. *Mattich A. Introducing the Revolting Index [Electronic resource] / A. Mattich // The Wall Street Journal. – Posted: February 25, 2011. – Mode of access: <http://blogs.wsj.com/source/2011/02/25/introducing-the-revolting-index>*

12. *Bech V. P. Social governance in the context of self-regulation the social organism of the country: [monograph] / V. P. Bech, Y. V. Bech, S. M. Popov; by science. ed. V. P. Bech;*

Ministry of education and science, youth and sports of Ukraine, Nat. ped. university of Dragomanov. – Zaporizhzhya : Prosvita, 2012. – 571 p.

13. *Zecrist R. I. The deterministic chaos — the parameter of the order of culture of the future (bivalence of crisis) / R. I. Zecrist // Moscow University Bulletin. Serie 7. Philosophy. – 2011. – № 4. – P. 81-88.*

14. *Autopoiesis of social systems: monograph / [B. P. Bech and others]; by science. ed. V. P. Bech; Ministry of education and science, Nat. ped. university of Dragomanov. – K: Publisher NPU of Dragomanov, 2010. – 746 p.*

ПАНАСЕНКО С.В., ассистент кафедры социологии, Запорожский национальный университет

(Запорожье, Украина) lanalevada@ukr.net

СОБЫТИЙНЫЕ СЦЕНАРИИ РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

Статья посвящена решению актуальных вопросов поиска путей развития украинского общества. Для этого в соответствии с поставленной целью исследуются событийные сценарии развития Украины на этапе ее трансформации. Достижением автора является анализ экстернального, интернального, инерционного, нестабильного и сценария распада в Украине в диалектике внутреннего-внешнего, отжившего и нового, гражданского общества и государства. Реализация оптимального для Украины сценария развития требует согласованного взаимодействия субъектов социальных событий.

Ключевые слова: *социальное событие, сценарии развития, экстернальной, интернальный, неустойчивый, распад, инерционный, аттрактор.*

PANASENKO S.V., assistant of department of sociology Zaporozhye National University

(Zaporizhzhya, Ukraine) lanalevada@ukr.net

EVENT SCENARIOS OF DEVELOPMENT OF UKRAINE

The article is devoted to solving the current problem of finding ways to develop Ukrainian society. Today even amid sharp massive contradictions, split between the people and formal authority, this question still remains open and needs to be solved. Analysis of recent researches and publications shows that the different scenarios and vectors of possible development of Ukraine are discussed. However, among the specified prospects we can see that the negative scenarios of the future of Ukraine are strongly pronounced. The research is based on the achievements of the researchers V. Andrushchenko, V. Bekh, M. Mykhalchenko, M. Lepskiy and others and the contributions on the study of the phenomenon of social event performed by the author. The current needs of Ukrainian society for the development of subjectness in the world space consist in formation of commitment of the government actions and the civil society to the development of social events of development. For this purpose, according to the object in view, the event scenarios of development of Ukraine at the stage of transformation were investigated. Based on the external and internal dialectics, the possible scenarios of development are the external and internal ones. The external scenario is characterized by commitment mainly to the foreign cooperation with the large-scale entities, that require interaction of the subjects of social events associated with the subsequent entry of our country into a large-scale association such as the EU in the capacity of a local or resource subject. Variants of external scenario are European and Eurasian ones. Domination of external scenario means open borders that may cause the "loss" of Ukrainian highly qualified personnel abroad. Under such conditions it is very likely that we will see the high percentage of immigrants and concentration of immigrants in large cities; and such tendency already exists. The absolutization of the external scenario of development of Ukraine will negatively influence

the integrity of the country, which is now in an unstable state and needs to be saved. The internal scenario is characterized by commitment to the internal development of the state, the concentration of activities of subjects of social development events in the country, the preparation of the development project through the Ukrainian idea, national interests. The absolutization of the internal scenario of development of Ukraine is dangerous due to the closeness of the country. It is very important to maintain the balance between openness and closeness in the development of society. Considering the scenario of development in the dialectic "obsolete system - new system under formation" we can distinguish the inertial and unstable scenarios. The inertial scenario of the so-called "mark time" is characterized by the absence of social events of development. Such a scenario is not absolutely eventless, but social events will be of negative, destructive nature in case of aggravation of crisis tendencies. The possible prospects of the considered scenarios are saved, but only until some notable crises, because the basic contradictions remain unresolved. We do not exclude the possibility of an unstable scenario that will be characterized by the transition from one chaotic state to another (movement from one strange attractor to another). Chaotic states cause chaotic social events. As a result the development can happen in two vectors - the formation of a new system in place of the obsolete one or in the opposite direction - towards degradation, archaism and then towards collapse. The scenario of dissolution is realized through the occurrence of a huge counter-event, crisis, and then collapse. As a result of the implementation of this scenario there will be the destruction of the social system. The dialectical contradiction between the state and the civil society, without establishing effective interaction of subjects of state administration and civil society institutions, constitutes a threat of establishment of a neo-feudal regime and the ochlocracy regime. Thus, the main achievement of the author is the analysis of external, internal, inertial, unstable and collapse scenario in Ukraine in the dialectic of the internal and external, obsolete and new, civil society and state. The implementation of an optimal scenario for Ukraine requires coordinated interaction of subjects of social events.

Keywords: *social event, scenario of development, external, internal, unstable, collapse, inertial, attractor.*